

Masarykova univerzita Brno

Filozofická fakulta

Ústav pedagogických věd

NEAD 2000

Seminární práce do Metod a technik výzkumu

Jan Zahradník, učo 64392

Duben 2004

Výzkumná studie NEAD 2000 – okres Kroměříž

Historie výzkumu

Idea realizace tohoto výzkumu vznikala od roku 1995, kdy byla poprvé tato studie provedena v okresech Třebíč a Jihlava, v roce 1996 pak proběhlo srovnání mezi těmito okresy. Po prvním úspěchu byl pro rok 1998 navržen kvalitnější dotazník a byla dopracována koncepce regionálního typu studie na potřebné odborné úrovni a kvalitě. Do tohoto výzkumu se již zapojilo celkem pět okresů jižní Moravy. Studie NEAD 2000, zaštitěná Psychologickým ústavem Akademie věd ČR, Sdružením Podané ruce a Katedrou psychologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého Olomouc byla historicky prvním takto rozsáhlým výzkumem v ČR. Tento výzkum byl pak nabídnut jednotlivým okresním úřadům prostřednictvím protidrogových koordinátorů. Zájem o něj projevilo v prvním kole 29 okresů, dodatečně pak další dva, převážně z jižní a severní Moravy a z východních Čech.

Cíl výzkumu

Studie NEAD 2000 si dala za cíl zmapovat podobu a vývoj situace v oblasti nealkoholových drog mezi středoškolskou mládeží v konkrétních regionech, nalézt specifické odlišnosti či naopak podobnosti mezi jednotlivými regiony z hlediska vlivu nejen jejich polohy nebo sousedství a vzdálenosti od velkého města, ale také jejich polohy vzhledem k hlavním transportním tepnám apod. Cílem bylo také pokusit se zachytit měnící se trendy, postoje, preference apod. mezi středoškolskou mládeží a na jejich základě se pokusit o predikci dalšího vývoje v těch okresech, kde vývoj probíhal opakovaně. Na jedné straně bylo tedy cílem zjistit konkrétní situaci a rozsah zkušeností středoškolské mládeže s drogami v každém okrese zvlášť, nezávisle na ostatních. Na druhé straně pak nabídnout studii, umožňující srovnávat navzájem jednotlivé regiony a vyhodnotit je v souvislosti s výsledky podobných výzkumů v rámci jednotlivých krajů.

Výběrový soubor

Dotazníkového výzkumu se zúčastnilo celkem 31 okresů, přičemž každý region měl svůj výběrový reprezentativní soubor čítající mezi 800 až 1000 respondentů z řad středoškoláků.

Výběrový soubor pro okres Kroměříž byl stanoven na základě údajů Statistické ročenky za rok 1999 na 932 respondentů.

Při sestavování výběrového souboru bylo zohledněno několik požadavků:

a) za region musí být sestaven reprezentativní výběrový soubor umožňující vyhodnotit region zvlášť, nezávisle na ostatních regionech a umožnit tak následné vzájemné srovnání

b) zohlednit různé demografické údaje (spádovost, dopravní tepny, očekávané „komunikace či izolovanosti oblastí od ostatních“ z hlediska trendů drogové scény ve velkých městech a s tím související „migrace“ nebo spíše cestování některých skupin lidí závislých na nealkoholových drogách po větších městech a doslova „oblíbenosti“ některých měst mezi závislými atd.)

c) zohlednit strukturu středoškolských zařízení a početní zastoupení studentů a učňů na jednotlivých typech škol (ty jsou v každém regionu jiné a mění se samozřejmě také z roku na rok).

Jednotlivé typy škol na okrese Kroměříž byly sloučeny do tří kategorií – gymnázií, středních odborných škol a středních odborných a odborných učilišť tak, aby výsledný soubor studentů charakterizoval současný stav. Při výběru počtu a zastoupení respondentů jednotlivých středních škol a učilišť byla také zohledněna skutečnost, že vzhledem k prodloužení povinné školní docházky se ve čtvrtých ročnících objevil tzv. prázdný ročník.

Konstrukce dotazníku

Při konstruování dotazníku bylo zohledněno několik požadavků. Vedle čistě technických a časových požadavků se jednalo především o metodologické požadavky. Bylo nutné zajistit, aby jednotlivé otázky vhodně diferenciovaly odpovědi a aby dotazník jako celek splňoval požadavky kladené na tento typ studií a neznemožnil srovnání výsledků s jinými studiemi.

Dotazník obsahoval celkem 50 otázek, z nichž některé se skládaly z dalších zjišťujících podotázek. Všechny 50 otázek bylo uzavřených. Dotazník obsahoval několik sémio-položek cílených vždy k určitému okruhu problémů. Kromě běžných základních demografických údajů o respondentovi (věk, typ školy, velikost města, kde respondent má trvalé bydliště, dojíždění nebo bydlení na internátě

atd.) byly zahrnuty okruhy: věnování se koníčkům a způsob trávení volného času, výsledky ve škole a jejich hodnocení, kouření cigaret a požívání alkoholu (včetně prvních zkušeností s těmito drogami), zkušenost s nealkoholovými drogami (jakými, věk první zkušenosti, způsob získání atd.), postoj k drogám a názory na jejich bezpečnost, postoj k uživatelům drog, názor na řešení problémů s drogami, charakteristika pojmu závislost apod. Dále byly zahrnuty položky, jimiž respondenti mohli vyjádřit názor na efektivitu a kvalitu jednotlivých forem prevence. Mimo to pak bylo několik položek otázek zacíleno na primární rodinu respondentů (sourozenci, chybějící rodič, pocit důvěry či nedvěry k rodičům, event. Výskyt závislosti u rodičů atd.).

Vzhledem k výzkumu bylo upozorněno na určité terminologické nejasnosti v chápání některých pojmů, které byly vysvětleny a uvedeny v průběhu výzkumu i v závěrečné zprávě o výzkumu, aby nedocházelo k chybné interpretaci nebo nejasnostem.

Administrace dotazníku

Dotazník byl konstruován tak, aby jej byli respondenti schopni vyplnit během jedné vyučovací hodiny. Sběr dotazníků probíhal za standartních podmínek, kdy studenti a učni měli k dispozici pro vyplnění dotazníku jednu vyučovací hodinu v přítomnosti zaškolených tazatelů, kteří na konci hodiny všechny dotazníky sesbírali a odnesli mimo školu k hodnocení.

Respondentům bylo před vyplňováním vysvětleno základní poslání výzkumu a zdůrazněna jejich vlastní anonymita.

Zhodnocení výzkumu

Vlastní výzkum považuji, i vzhledem ke svým zkušenostem z práce v oblasti prevence zneužívání drog, za velmi hodnotný materiál. O jeho kvalitě svědčí i to, že se na něj v Závěrečné zprávě o situaci v oblasti zneužívání drog ve Zlínském kraji za rok 2003 odvolává krajská protidrogová koordinátorka Mgr. Černická. Samotné výsledky výzkumu jsou poněkud překvapivé až zarážející, ale myslím si, že pro potřeby této práce není nutné je uvádět. Spíše považuji za nutné zmínit některé další skutečnosti. Poněkud podivný se mi zdá samotný název studie (NEAD 2000 – NEAlkoholové Drogy 2000), i když se v něm autoři zaobírají také problematikou zneužívání alkoholu a tabáku. Jako dobré,

vzhledem k výstupům výzkumu, se mi jeví propříště studii zaměřit i na žáky osmých a devátých tříd, z nichž značná část přichází na střední školy již se zkušeností s drogou, což by byl jistě zajímavý výstup zejména pro pracovníky v oblasti primární prevence. Jako velmi vhodné se mi zdá také každoroční opakování studie, které by přineslo více informací o drogové scéně a jejím vývoji. To je jeden z velkých nedostatků výzkumu, chybí zde kontinuita a následná interpretace výsledků a změn týkajících se proměn charakteristické skupiny uživatelů drog a jejich specifík.

Zdroj:

Csémy, L., Miovský, M., Urbánek, T. NEAD 2000. Přehled hlavních výsledků výzkumné studie, Okres Kroměříž. Boskovice: Albert, 2000. 54 s.